

COVID-19 PANDEMİSİ DÖNEMİNDE SINIRLI DENETİM YAPTIRAN ŞİRKETLERİN DENETİM RAPORLARINDA YER ALAN GÖRÜŞ TÜRLERİNİN ARAŞTIRILMASI

Ahmet Fethi DURMUŞ

Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü,
ahmet.durmus@inonu.edu.tr

Recep GÜNEŞ

Prof. Dr., İnönü Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü,
recep.gunes@inonu.edu.tr

Hamza KAYA

İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muhasebe Finansman Bilim Dalı, Doktora Öğrencisi,
hkayacan72@gmail.com

COVID-19 PANDEMİSİ DÖNEMİNDE SINIRLI DENETİM YAPTIRAN ŞİRKETLERİN DENETİM RAPORLARINDA YER ALAN GÖRÜŞ TÜRLERİNİN ARAŞTIRILMASI

ÖZET

2019 yılında Covid-19'un ortaya çıkması ve 2020 yılının Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından pandemi olarak ilan edilmesiyle ülkemiz ve diğer bazı dünya ülkeleri virüsün yayılım hızını azaltmak için sosyal hayattan iş hayatına kadar bir takım kısıtlamalar getirmişlerdir. Kısıtlamaların etkisiyle milyonlarca insan işsiz kalmış finansal sıkıntı yaşayan haneler harcamalarını yavaşlatmış, üreticiler üretimlerini askıya almış şirketlerde nakit akışı düşmüş ve şirketlerin geleceği ile ilgili belirsizlikler oluşmuştur. Söz konusu bu etki ve belirsizliklerin, işletmelerin sınırlı bağımsız denetim raporlarında verilen denetim görüşleri üzerinde nasıl bir etkide bulunduğu önemli bir konu haline almıştır. Bu bağlamda, çalışmanın amacı Covid-19 pandemisinin sınırlı bağımsız denetim yaptıran şirketlerin denetim raporlarında verilen görüş türlerinde bir değişiklik yapıp yapmadığını ortaya koymak olarak belirlenmiştir.

Çalışmada, BİST 100'de faaliyet gösteren işletmelerin ara dönem sınırlı bağımsız denetim raporlarında verilen görüşler için nitel analiz tekniklerinden içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma, Türkiye'de Covid-19 pandemisinin başladığı yıl olan 2020 yılı ile önceki yıl olan 2019 yılı ile sınırlandırılmıştır. Çalışma kapsamında toplamda 256 adet ara dönem sınırlı denetim raporu incelenmiş, yapılan incelemelerde ilgili ara dönemlerde sadece olumlu ve şartlı sonuçların olduğu tespit edilmiştir. Covid-19 pandemisinin BİST 100'de yer alan şirketlerden sadece bir şirketin sınırlı denetim raporlarındaki görüşler üzerinde bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, BİST 100, Sınırlı Bağımsız Denetim, SBDS 2400, SBDS 2410

JEL Sınıflandırma Kodları: M40, M42

INVESTIGATION OF THE TYPES OF OPINIONS IN THE AUDIT REPORTS OF COMPANIES PERFORMING REVIEW OF FINANCIAL STATEMENT DURING THE COVID-19 PANDEMIC PERIOD

ABSTRACT

With the emergence of Covid-19 in 2019 and declaring it as a pandemic by the World Health Organization (WHO) in 2020, our country and some other world countries have imposed some restrictions from social life to business life in order to reduce the spread of the virus. With the unemployment of millions of people due to the restrictions, households experiencing financial difficulties slowed their spending, producers suspended their production, companies' cash flow decreased and uncertainties about the future of companies emerged. The effects of these effects and uncertainties on the opinions of the companies in the limited independent audit reports are important. In this context, the aim of the study is to reveal whether the Covid-19 pandemic caused a change in the types of opinions given in the audit reports of companies that had limited independent audits.

In the study, content analysis, one of the qualitative analysis techniques, was applied for the opinions given in the review of financial statement of the enterprises operating in ISE 100. Research is limited to 2019 and 2020. Within the scope of the study, a total of 256 the review of financial statement were examined and it was determined that there were only positive and conditional results in the relevant interim periods. It has been determined that the Covid-19 pandemic has an effect on the opinions in the review of financial statement of only one company among the companies included in ISE 100.

Keywords: Covid-19, ISE 100 (BIST 100), Review of Financial Statement, ISRE 2400, ISRE 2410

JEL Classification Codes: M40, M42

1. GİRİŞ

Covid-19 pandemisi, 2019 yılının sonlarına doğru ortaya çıkarak bütün dünyada yayılım göstermiştir. 11 Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından Covid-19'un bir pandemi olduğu açıklanmış ve Türkiye'de mart ayı içerisinde ilk vaka tespit edilmiştir. Covid-19 pandemisi her ne kadar kamu sağlığını tehdit eden bir durum gibi gözükse de işletmeleri, sektörleri ve dolayısıyla ülke ekonomilerini doğrudan ve dolaylı olarak derinden etkilemiştir/etkilemektedir. Pandemiye yavaşlatmak amacı ile ülkemizde ve diğer birçok ülkede seyahatler kısıtlanmış, karantina tedbirleri alınmış ve pandeminin ekonomik etkisini azaltacak çeşitli düzenlemeler yapılmış ve halen yapılmaya devam etmektedir. Böylece pandeminin etkisi bazı sektörlerde daha fazla hissedilirken bazı sektörlerde daha az hissedilir olmuştur.

Finansal raporlar, işletmelere ait finansal ve finansal olmayan bilgilerin kamuya sunulduğu raporlardır. Söz konusu bu raporlar denetçiler tarafından ara dönemlerde ve dönem sonlarında belirlenmiş kural ve standartlara göre denetlenmektedir. Ara dönemlerde yayımlanan raporların sınırlı denetimle denetlenmesiyle elde edilen sonuçlar sınırlı denetim raporu olarak adlandırılırken dönem sonlarında yapılan raporlamaların denetlenmesi ise bağımsız denetim raporu olarak adlandırılmaktadır. Denetim raporlarında elde edilen sonuçlar dört farklı görüşle raporlanabilmektedir. Bu görüşler “olumlu sonuç”, “sınırlı olumlu (şartlı) sonuç”, “olumsuz sonuç” ve “sonuç bildirmekten kaçınma” şeklinde olmaktadır. Finansal tablolar, finansal raporlama çerçevesine göre (TMS/TFRS) doğru ve dürüst bir biçimde yansıtılmışsa sınırlı denetim raporuna “olumlu” görüş bildirilirken, finansal tablolar önemli yanlışlık içeriyor fakat bu önemli yanlışlıkların finansal tablolar üzerindeki etkisi yaygın değilse “şartlı sonuç”, finansal tablolar önemli yanlışlık içeriyor ve etkisi de finansal tablolar üzerinde yaygınsa “olumsuz sonuç” bildirilir. Ayrıca finansal tablolar ile ilgili yeterli ve uygun kanıt elde edilememişse, bu durumun finansal tablolar üzerindeki etkisi de önemli ve yaygınsa denetçi, sonuç bildirmekten kaçınır.

Böylece ekonomik hayatı derinden etkileyen pandeminin, işletmelerin finansal tablolarını ve dolayısıyla sınırlı bağımsız denetim raporlarında verilen görüşleri nasıl etkileyeceğini ortaya koymak önemli bir konu haline gelmiştir. Çalışmanın temel amacı, COVID-19 pandemisinin işletmelerin sınırlı bağımsız denetim raporlarında verilen görüşler üzerinde etkilerini incelemektir. Bu kapsamda, öncelikle bağımsız denetim üzerinde durulmuş, devamında ara dönem finansal tabloların sınırlı bağımsız denetimi ve standartları ele alınmıştır. Son olarak, COVID-19 pandemisinin sınırlı bağımsız denetim raporlarında verilen görüşler üzerindeki etkisinin araştırılması kapsamında; BİST 100'de faaliyet gösteren işletmelerin sınırlı bağımsız denetim raporları içerik analizi kullanılarak incelenmiştir.

Covid-19 pandemisinin birçok işletme ve sektör üzerinde olumsuz yönde bir etkisinin olduğu birçok çalışma ile ortaya konulmuştur. Ortaya çıkan bu etkinin işletmelerin sınırlı denetim raporlarındaki görüşleri üzerinde de bir etkisinin olup olmadığı akademik bir merak konusunu oluşturmuştur. Literatürde Covid-19 pandemisinin sınırlı denetim raporlarının görüşleri üzerindeki etkisi üzerine herhangi bir çalışmaya rastlanılmamış olmaması bu çalışmayı önemli kılmakta ve literatürdeki söz konusu boşluk bu çalışmayla doldurulmaktadır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Covid-19 pandemisinin işletmelerin ve sektörlerin üzerindeki etkisi, yerli ve yabancı literatürde geniş bir şekilde ele alınmıştır. Bu çalışmada literatürdeki belli başlı çalışmalar aşağıda özetlenmiştir.

Covid-19 pandemisinin bağımsız denetim sürecine olan etkilerini araştıran Adana ve Özbirecikli (2020), bağımsız denetim raporlarında pandeminin etkilerine nasıl yer verildiğini de araştırmışlardır. Çalışma sonucunda pandeminin, bağımsız denetim sürecine önemli etkilerinin olduğu ve denetçilerin bazı raporlarda şartlı görüş verdiği ve görüş vermekten kaçındığı tespit edilmiştir.

Köse ve Ağdeniz (2020), Covid-19 pandemisinin “BDS 570 İşletmenin Sürekliliği Standardı”nın uygulama sürecine etkilerini BİST’te faaliyet gösteren işletmelerin bağımsız denetim raporları üzerinden incelemişlerdir. Çalışmada, pandeminin işletmelerin sürekliliğine etkilerinin

raporlarda yer verilip verilmediği araştırılmış sonuçta denetim raporlarında Covid-19 ile ilgili bir bilgilendirme yapılmadığı tespit edilmiştir. Pandeminin finansal raporlama üzerindeki olası etkilerini ele alan Cavlak (2020) ise çalışmasında, BİST 100 Endeksin'de faaliyet gösteren işletmelerin Covid-19 pandemisi sürecinde yayımladıkları ilk finansal raporlar olan ara dönem finansal raporları incelemiştir. Çalışma sonucunda finansal raporlarda işletmelerin büyük bir kısmı Covid-19 hakkında en az bir başlık altında değerlendirmelerde buldukları, fakat söz konusu değerlendirmeler finansal raporlar için önem arz eden başlıklarda (işletmenin sürekliliği, muhasebe tahmin ve varsayımları ile muhasebe politikaları) çok az yer aldığı tespit edilmiştir.

Covid-19 pandemisinin sektörler üzerindeki etkisi de yapılan birçok çalışmada ele alınmıştır. Göker ve diğerleri (2020) çalışmalarında Covid-19 pandemisinin BİST 100 sektör endeks getirileri üzerindeki etkisini inceleyerek en yüksek kaybın Turizm, Taşımacılık ve Spor sektörlerinde olduğunu tespit etmişlerdir. Kılıç (2020) yaptığı çalışmada, Covid-19 pandemisinin Borsa İstanbul sektör getirileri üzerindeki etkisini olay etüdü yöntemiyle incelemiştir. Çalışma sonucunda, endekslerin çoğunda negatif anormal getirilere rastlandığı ve ayrıca sektör bazında en yüksek negatif getirilerin turizm ve tekstil sektörlerinde olduğu ve pozitif getirinin ise ticaret sektöründe olduğu tespit edilmiştir. Tayar ve diğerleri (2020) tarafından yapılan çalışmada Covid-19 pandemisinin BİST'teki sektörel etkilerini incelemiştir. Çalışmanın tahmin modelleri sonucunda Covid-19 pandemisinin Teknoloji, Sınai, Mali, Ulaştırma ve Elektrik Sektör Endeksleri üzerinde görece yüksek düzeyde anlamlı ve olumsuz etkilere sahip olduğu ve diğer taraftan incelenen on sektörden Ticaret Sektörü hariç farklı anlamlılık düzeyinde olumsuz etkilerinin olduğu tespit edilmiştir. Bayraktar (2020) tarafından yapılan çalışmada ise Covid-19 pandemisinin BİST 100'de işlem gören İmalat Sektörü üzerindeki etkisi araştırılmış, bu sektörün hisse senetlerinin pandemiden önceki süreçten daha çok getiri sağladığı tespit edilmiştir.

Yabancı literatürde yapılan çalışmalara bakıldığında ise Sansa (2020) Çin ve ABD ülkeleri için 1 Mart 2020 - 25 Mart 2020 tarihleri arasındaki dönemde Covid-19'un finansal piyasalar üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışma sonucunda Covid-19 vakaları ile finansal piyasalar arasında önemli ölçüde pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Mazur ve diğerleri (2020) tarafından yapılan çalışmada Covid-19 pandemisinin S&P 1500 firmaları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışma sonucunda Covid-19'un etkisiyle doğal gaz, gıda, sağlık ve yazılım şirketleri yüksek pozitif getiri sağladığı, buna karşılık petrol, gayrimenkul, eğlence ve konaklama sektörlerindeki öz sermaye değerlerinin önemli ölçüde düştüğü tespit edilmiştir.

3. GENEL OLARAK BAĞIMSIZ DENETİM

Latince kökenli bir kelime olan (audine, audit) denetim; duymak, dikkatlice dinlemek, onaylamak gibi anlamlara gelmektedir (Woolf, 1985: 1; Demir ve Arslan, 2019: 64). Denetim, Türk Dil Kurumu online sözlüğünde “denetleme” kavramı ile eş anlamlı olup “*bir işin doğru ve uygun olarak yapılıp yapılmadığını incelemek, murakabe etmek, teftiş etmek, kontrol etmek*” şeklinde tanımlanmaktadır. Amerikan Muhasebeciler Birliği Temel Denetim Kavramları Komitesinin yapmış olduğu tanıma göre denetim; “*Ekonomik faaliyet ve savların önceden tespit edilmiş ölçütlere uygunluk düzeyini araştırmak ve neticeleri ilgili kişilere iletmek gayesiyle tarafsızca kanıt toplama sürecidir*” şeklinde ifade edilmiştir (Güredin, 1998: 5). Özetle denetim, şirket yönetiminin şirketin faaliyetleri sonucundaki finansal iddialarını yansıtan tabloların doğruluğunu/ uygunluğunu tespit etme çalışması şeklinde ifade edilmektedir (Demir ve Arslan, 2019: 64). Denetim sürecini yürüten kişiye de denetçi denilmektedir.

Denetim türleri kapsamına, yapılış nedenine, uygulama zamanına, denetçinin statüsüne ve yapılma amacına göre beş türde incelenmektedir. Kapsamına göre, genel ve özel denetim; yapılış nedenine göre, zorunlu ve isteğe bağlı denetim; uygulama zamanına göre, sürekli, sınırlı (ara dönem) ve son denetim; denetçinin statüsüne göre, kamusal, iç ve bağımsız denetim; yapılma amacına göre ise finansal tablo denetimi, uygunluk denetimi, faaliyet denetimi ve özel amaçlı denetim şeklinde türlere ayrılmaktadır (Gürbüz, 1995: 11). Bu çalışmanın konusu gereğince bu çalışmada sadece bağımsız denetim ve sınırlı bağımsız denetim türleri üzerinde durulacaktır.

Bağımsız denetim, finansal tablo ve bilgilerin doğru yansıtılıp yansıtılmadığını nesnel bir şekilde belirleyen ve bunu rapor eden faaliyet olarak ifade edilir (Erdoğan, 2002: 59). Bağımsız denetimin tanımı Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Hakkındaki Tebliğ’de; “*işletmelerin kamuya açıklanacak veya Kurulca istenecek yıllık finansal tablo ve diğer finansal bilgilerinin, finansal raporlama standartlarına uygunluğu ve doğruluğu hususunda, makul güvence sağlayacak yeterli ve uygun bağımsız denetim kanıtlarının elde edilmesi amacıyla bağımsız denetim standartlarında öngörülen gerekli tüm bağımsız denetim tekniklerinin uygulanarak, defter, kayıt ve belgeler üzerinden denetlenmesi ve değerlendirilerek rapora bağlanması*” şeklinde geçmektedir (SPK, Seri: X, No: 22, Md.4/b).

Türkiye’de bağımsız denetim ilk olarak 1960’lı yıllarda bankalar ve yurtdışı fon sağlayanların talebi üzerine yurtdışında yerleşik bağımsız denetim firmaları tarafından yapılmaya başlanmıştır. 1970’li yıllardan itibaren ise uluslararası denetim firmalarının Türkiye’deki üye firmaları tarafından yapılmaya başlanmıştır (Bezirci ve Karasioğlu, 2011: 576).

2011 yılında dünyadaki gelişmelere paralel olarak Türk Ticaret Kanunu değiştirilmiştir. 6102 sayılı TTK ile muhasebe ve denetim alanına yönelik düzenleme ve gözetleme yetkisi olan “Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK)” 2 Kasım 2011 tarihinde kurulmuştur. KGK’nin kurulmasıyla Türkiye’de gerek finansal raporlamada gerekse de bağımsız denetimde yeni bir dönem başlamıştır. KGK’ye, 660 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle (KHK) Türkiye Denetim Standartlarını (TDS) yayımlama yetkisi verilmiştir. Bu çerçevede “Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu’nun (IFAC)” alt kurullarından olan “Uluslararası Bağımsız Denetim ve Güvence Denetimi Standartları Kurulu (IAASB)” tarafından yayımlanan bağımsız denetim, sınırlı bağımsız denetim, diğer güvence denetimleri ve ilgili hizmetlere ilişkin standartlar, KGK tarafından yayımlanan “Türkiye Denetim Standartları’nın (TDS)” temel yapısını oluşturmaktadır (Güredin ve Adiloğlu, 2018: 17, 20).

Uluslararası standartlarla uyumlu TDS’ler ilk olarak 2 Ekim 2013 tarihinde “Kalite Kontrol Standardı” ile yayımlanmaya başlamıştır. Uluslararası standartlarda meydana gelen değişiklikler nedeniyle TDS’lerde güncellemeler yapılmaktadır. En son yapılan güncellemeye göre 01.01.2021-31.12.2021 hesap döneminin denetiminde uygulanacak olan denetim standartları yürürlüğe girdikleri yıllar ile birlikte aşağıda sıralanmıştır (<https://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/10256/TDS-2021-Seti>):

- Etik Kurallar (2015)
- Kalite Kontrol Standartları(KKS), 1 Standart, (2013)
- Bağımsız Denetim Standartları(BDS), 37 Standart, (2013, 2017)
- Sınırlı Bağımsız Denetim Standartları(SBDS), 2 Standart, (2014, 2018)
- Güvence Denetimi Standartları(GDS), 4 Standart, (2014, 2015)
- İlgili Hizmetler Standartları(İHS), 2 Standart (2014, 2018)
- Faizsiz Finans Denetim Standartları(FFDS), 7 Standart (2019-2021)

TTK’ye göre bağımsız denetime tabi olacak şirketlerin bir takım şartlara sahip olması gerekmektedir. Bunlar; aktif toplamı, yıllık net satış hasılatı ve çalışan sayısı olmak üzere 3 ölçüt olup, art arda iki hesap döneminde söz konusu üç ölçütten en az ikisini sağlayan şirketler bağımsız denetime tabi olmaktadır. 26 Mayıs 2018 tarihinde ilgili Kararla bağımsız denetime tabi olmaya ilişkin ölçütler yeniden belirlenmiş ve 2018 yılı için bağımsız denetim kapsamı genişletilmiştir. İlgili düzenlemeye göre; 2018 yılı için bu ölçütler; aktif toplamı en az 35 milyon TL, yıllık net satış hasılatı en az 70 milyon TL ve çalışan sayısı en az 175 kişi olarak belirlenmiştir. Herhangi bir ölçüte bağlı olmayıp Sermaye Piyasası Kurulunun düzenlemesi ve denetiminde olan şirketler (yatırım kuruluşları, varlık kiralama şirketleri vd) de bağımsız denetime tabidirler (<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/05/20180526-2.pdf>).

Bağımsız denetim, uygulamada; sürekli bağımsız denetim, sınırlı bağımsız denetim ve özel bağımsız denetim şeklinde üç kısma ayrılmaktadır. Sürekli bağımsız denetim, KGK’dan yetki almış bir denetim şirketinin, bir işletmenin 31.12.20X0 tarihli finansal tablo ve diğer finansal bilgilerinin muhasebe standartlarına uygun hazırlanıp hazırlanmadığına ilişkin yaptığı denetimdir. Sınırlı bağımsız

denetim ise bir işletmenin ara döneminde (31 Mart, 30 Haziran, 30 Eylül) yapılan denetimdir. Sınırlı bağımsız denetim, finansal bilgilerin güvenilirliği açısından kullanıcılara sürekli bağımsız denetime göre sınırlı düzeyde bir güvence sağlamaktadır (Uyar, 2015: 15, 20). Bu çalışmanın amacına uygun olarak burada sadece sınırlı bağımsız denetime değinilecektir.

3.1. Sınırlı Bağımsız Denetim ve Standartları (SBDS)

Sınırlı bağımsız denetim, sürekli denetim yaptıran ortaklıkların düzenledikleri ara dönem finansal tablolarının sürekli denetime göre sınırlı denetimidir. Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Hakkında Tebliğ’de inceleme olarak da isimlendirilen sınırlı bağımsız denetimi; “*ara dönem finansal tablolarının Kurulca yayımlanan finansal raporlama standartlarına uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadıklarının öncelikle bilgi toplama (soruşturma) ve analitik inceleme teknikleri kullanılarak incelenmesi ve değerlendirilerek rapora bağlanması*” şeklinde ifade edilmektedir (SPK, Seri: X, No: 22). Sınırlı bağımsız denetimi sürekli bağımsız denetimden farklı olarak makul güvence sağlamaz ve tüm denetim tekniklerini kullanmaz (Atabay ve Dinç, 2019: 24).

İlgili Tebliğ’de, ara dönem finansal tabloların sınırlı bağımsız denetimi kapsamında olan işletmeler; yatırım kuruluşları, yatırım fonları hariç kolektif yatırım kuruluşları, ipotek finansmanı kuruluşları ve sermaye piyasası araçları bir borsada ve/veya teşkilatlanmış diğer pazar yerlerinde işlem gören işletmelerdir (SPK, Seri: X, No: 22).

Sınırlı denetim, işletmelerin sürekli denetimini yerine getiren denetçi ya da denetim kuruluşları tarafından yürütülebileceği gibi farklı denetim kuruluşları tarafından da yürütülebilir. KGK tarafından IFAC’ın alt kurullarından olan IAASB’nin yayımladığı Uluslararası Denetim Standartları doğrultusunda, Sınırlı Bağımsız Denetim Standartları kapsamında, iki standart yayımlanmıştır. Bu standartlar; “SBDS 2400: Tarihi Finansal Tabloların Sınırlı Bağımsız Denetimi ve SBDS 2410: Ara Dönem Finansal Bilgilerin, İşletmenin Yıllık Finansal Tablolarının Bağımsız Denetimini Yürüten Denetçi Tarafından Sınırlı Bağımsız Denetimi” aşağıda ele alınmıştır.

3.1.1. Tarihi Finansal Tabloların Sınırlı Bağımsız Denetimi (SBDS 2400)

KGK, Uluslararası Bağımsız Denetim ve Güvence Denetimi Standartları Kurulu’nun (IAASB) “SBDS 2400 Tarihi Finansal Tabloların Sınırlı Bağımsız Denetimi” başlıklı standardını mevzuatımıza dahil etmiştir. Bu standart 30.12.2018 tarihli ve 31350 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Aynı zamanda bir sınırlı güvence denetimi olan bu standart; “*işletmenin tarihi finansal tablolarının sınırlı bağımsız denetimini (sınırlı denetimini) yürütmek üzere görevlendirilmiş, ancak finansal tablolarının bağımsız denetimini yürütmekle görevlendirilmemiş bir denetçinin sorumluluklarını ve sınırlı denetim raporunun şekil ve içeriğini*” düzenlemektedir. Finansal tabloların sınırlı denetiminde denetçi, işletmenin finansal tablolarının geçerli finansal raporlama çerçevesine uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığı hususunda hedef kullanıcıların güven düzeyini artırmayı amaçlayan bir sonuç bildirir. Denetçi, bu standart hükümlerine uygun bir şekilde bir bütün olarak finansal tablolara ilişkin bildireceği sonuca dayanak oluşturan yeterli ve uygun kanıtları elde etmek için öncelikle (başta) sorgulama yapar ve analitik prosedürleri uygular (SBDS 2400, Paragraf: 1, 5-7).

SBDS 2400’te; bu standardın kapsamı, uygulama alanı, yürürlük tarihi, amaçları ve tanımlarından sonra aşağıdaki bölümler yer almaktadır (SBDS 2400):

- Sınırlı Denetimin Bu SBDS’ye Uygun Olarak Yürütülmesi,
- Etik Hükümler,
- Mesleki Şüphencilik ve Mesleki Muhakeme,
- Sınırlı Denetim Düzeyinde Kalite Kontrol,
- Müşteri İlişkinin ve Sınırlı Denetim Sözleşmesinin Kabulü ve Devam Ettirilmesi,
- Yönetim ve Üst Yönetimden Sorumlu Olanlarla Kurulacak İletişim,
- Sınırlı Denetimin Yürütülmesi,

- Bilanço Tarihinden Sonraki Olaylar,
- Yazılı Beyanlar,
- Uygulanan Prosedürler Sonucunda Elde Edilen Kanıtların Değerlendirilmesi,
- Denetçinin Finansal Tablolar Hakkında Sonuç Oluşturması,
- Denetçi Raporu,
- Belgelendirme,

bölgümleri yer almaktadır. Bu standardın ekinde ise yürütülecek sınırlı bağımsız denetime ilişkin sözleşme örneğı ve denetçi raporu örneklarine yer verilmiştir.

3.1.2. Ara Dönem Finansal Bilgilerin, İşletmenin Yıllık Finansal Tablolarının Bağımsız Denetimini Yürüten Denetçi Tarafından Sınırlı Bağımsız Denetimi (SBDS 2410)

KGK, Uluslararası Bağımsız Denetim ve Güvence Denetimi Standartları Kurulu'nun (IAASB) "SBDS 2410 Ara Dönem Finansal Bilgilerin, İşletmenin Yıllık Finansal Tablolarının Bağımsız Denetimini Yürüten Denetçi Tarafından Sınırlı Bağımsız Denetimi" başlıklı standardını mevzuatımıza dahil etmiştir. Bu standart, 01.10.2014 tarihli ve 29136 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Bu standart, işletmenin bağımsız denetimini üstlenen bir denetçinin aynı zamanda işletmenin ara dönem finansal bilgilerinin sınırlı denetimini de yapması durumunda uyması gereken ve bu konuda rehberlik sağlayan denetim standardıdır. Sınırlı denetim, işletmenin bir yıllık hesap döneminden ziyade ara dönemlere ait tam veya özet finansal tabloların incelenmesini ifade eder (SBDS 2410, Paragraf: 1-2). Sınırlı denetimin amacı, "denetçinin, sınırlı denetime dayanarak ara dönem finansal bilgilerin tüm önemli yönleriyle geçerli finansal raporlama çerçevesine uygun olarak hazırlanmadığı kanaatine varmasına sebep olacak herhangi bir hususun dikkatini çekip çekmediği konusunda bir sonuç bildirmesini sağlamaktır" şeklinde açıklanmıştır. Ayrıca denetçi bu amaç doğrultusunda, ara dönem finansal bilgilerde önemli bir yanlışlık tespit etmesi durumunda, uygun olmayan bir sonuç bildirme riskini orta düzeye indirme maksadıyla sorgulamalar yapar ve analitik prosedürler (trend analizi ve regresyon analizi gibi oran analizleri ile istatistiksel teknikler) ile diğer sınırlı denetim prosedürlerini uygulayarak sınırlı güvence sağlar (SBDS 2410, paragraf 7; SPK, Seri: X, No: 22, md: 6(2)). Bu denetim türünde, genellikle muhasebe kayıtlarının teftiş, gözlem ve mutabakat aracılığıyla test edilmesi gerekmez. Ayrıca hukuki ihtilaflar ve tazminatlarla ilgili bilgilerin doğrulanması da gerekmez (SPK, Seri: X, No: 22, md: 6(2,6)).

Sınırlı denetim ve bağımsız denetim, amaçları yönünden birbirlerinden önemli ölçüde ayrılmaktadırlar. Sınırlı denetimde amaç, finansal bilgilerin, geçerli finansal raporlama çerçevesine uygun olarak bütün önemli yönleriyle gerçeğe uygun bir şekilde yansıtılıp yansıtılmadığı hakkında bir görüş verilmesine dayanak sağlamak değildir. Ayrıca bağımsız denetimden farklı olarak finansal bilgilerin önemli bir yanlışlık içermediğine ilişkin makul güvence elde etmek için tasarlanmaz (SBDS 2410, Paragraf: 8-9).

Sınırlı denetimin uygulama süreci, yıllık bağımsız denetimin bir parçası olarak; müşteri kabulü ve denetim anlaşmasının yapılması, denetimin planlanması, bu planın uygulanması ve raporlamanın yapılması olmak üzere beş aşamadan oluşur. Fakat sınırlı denetim, yıllık bağımsız denetimin içinde olduğundan dolayı müşteri kabulü ve denetim anlaşmasının yapılması zaten yıllık bağımsız denetimi için başta yapılmış olmaktadır (Uyar, 2015: 21).

Aşağıda Tablo 1'de bağımsız denetim standartları ile sınırlı bağımsız denetim standartlarının benzer ve farklı yönlerinin bir karşılaştırılması verilmiştir.

Tablo-1: Bağımsız Denetim Standartları İle Sınırlı Bağımsız Denetim Standartlarının Karşılaştırılması

Kriter	BDS	SBDS 2400	SBDS 2410
Denetimin Konusu	Finansal Tablolar	Finansal Tablolar	<u>Ara</u> Finansal Tablolar
Örnek Denetim Konusu	Finansal Durum Tablosu, K/Z Tablosu, Özkaynak Değişim Tablosu, Nakit Akış Tablosu, Dipnotlar, Faaliyet Raporu	Finansal Durum Tablosu, K/Z Tablosu, Özkaynak Değişim Tablosu, Nakit Akış Tablosu, Dipnotlar, Faaliyet Raporu	Finansal Durum Tablosu, K/Z Tablosu, Özkaynak Değişim Tablosu, Nakit Akış Tablosu, Dipnotlar
Güvence Düzeyi	Makul Güvence	Sınırlı Güvence	Sınırlı Güvence
Sözleşme Öncesi Risk Değerleme	Var	Var	Yok
Sözleşme Şekli/Zamanı	Yazılı/Yıl İçinde En Erken	Yazılı/Yıl İçinde	Yazılı/Yıl İçinde
Sözleşme Onay Makamı	Olağan veya Olağanüstü Genel Kurul	Olağan veya Olağanüstü Genel Kurul	Yönetim Kurulu
Denetim Süresi	1 Hesap Dönemi	1 Hesap Dönemi	1 Hesap Döneminden Kısa
Belgeleme	Zorunlu	Zorunlu	Zorunlu
Denetim Teknikleri	Fiziki Savım, Belge İnceleme, Gözlem, Sorgulama, Doğrulama, Yeniden Hesaplama, Yeniden Uygulama, Analitik Prosedürler	Sorgulama ve Analitik Prosedürler	Sorgulama ve Analitik Prosedürler
Sınanan İddialar	Tamlık, Gerçekleşme, Var Olma, Sahiplik, Değerleme, Sunum, Açıklama	Tamlık, Gerçekleşme, Değerleme, Sunum, Açıklama	Tamlık, Gerçekleşme, Değerleme, Sunum, Açıklama
Bilanço Sonrası Olaylar	Dikkat Edilir	Dikkat Edilir	Dikkat Edilmez
Rapor Tarihi	Olağan Genel Kuruldan 15 Gün Öncesi	Olağan Genel Kuruldan 15 Gün Öncesi	Dönem Sonundan İtibaren 60 Gün İçinde
KGK'ye Bildirim	Sözleşme ve Raporların Bildirimi Zorunlu	Sözleşme ve Raporların Bildirimi Zorunlu	Sözleşme ve Raporların Bildirimi Zorunlu
Belgelerin Dosyalanması	Rapor Tarihinden İtibaren 60 Gün İçinde	Rapor Tarihinden İtibaren 60 Gün İçinde	Rapor Tarihinden İtibaren 60 Gün İçinde

Kaynak: (Atabay ve Dinç, 2019: 31-33).

Tablo incelendiğinde genel olarak BDS'lerin SBDS 2400 ile benzer SBDS 2410 ile farklı olduğu görülmektedir.

3.1.3 Sınırlı Bağımsız Denetim Raporlamasında Görüş Türleri

Denetçi, sınırlı denetim sonucunda elde ettiği yargıyı sınırlı denetim raporu ile kamuya açıklar. Sınırlı denetimde elde edilen sonuç dört farklı görüşle raporlanabilir. Bu görüşler, “olumlu sonuç”, “sınırlı olumlu (şartlı) sonuç”, “olumsuz sonuç” ve “sonuç bildirmekten kaçınma” şeklindedir (Uyar, 2015: 26; SBDS 2400, Paragraf: 76).

Denetçi, sınırlı denetim raporu tarihine kadar ortaya çıkan ve ara dönem finansal bilgilerde düzeltme ya da açıklama yapılmasını gerektirebilecek bütün olayların yönetim tarafından belirlenip belirlenmediğini ve ayrıca yönetimin işletmenin sürekliliğinin devamının değerlendirmesini değiştirip değiştirmediğini sorgular. Yine denetçi, tüm önemli yönleriyle geçerli finansal raporlama çerçevesine uygun olarak hazırlanacak ara dönem finansal bilgilerde önemli bir düzeltmenin yapılmasına ihtiyaç duyulup duyulmaması hakkında şüphe uyandıran bir durumun dikkatini çekmesi halinde, sınırlı denetim raporunda bir sonuç bildirebilmesini sağlayacak ilave sorgulamalar yapar ya da başka prosedürler uygular (SBDS 2410, Paragraf: 26-27 ve 29).

Sınırlı denetim raporunda olumlu sonuç bildirme şartı SBDS 2400 standardında; “denetçi, finansal tabloların tüm önemli yönleriyle geçerli finansal raporlama çerçevesine uygun olarak hazırlanmadığı kanaatine varmasına sebep olan herhangi bir hususun dikkatini çekmediği sonucuna

varabilmek için sınırlı güvence elde ettiğinde, bir bütün olarak finansal tablolar hakkında olumlu sonuç bildirir.” şeklinde ifade edilmektedir. (SBDS 2400, Paragraf: 73). Aksi durumda olumlu sonuç dışındaki görüşler raporlanır.

Bağımsız denetimin olumlu denetim raporunun görüş paragrafında “ekteki mali tablolar 31.12.20XX tarihinde A işletmesinin finansal durumunu, finansal performansını ve nakit akışların uygulanabilir finansal raporlama çerçevesine göre (TMS/TFRS) doğru ve dürüst bir biçimde yansıtmaktadır” şeklinde bir ifade kullanılırken, sınırlı bağımsız denetimde ise “finansal tabloların, geçerli finansal raporlama çerçevesine uygun olarak tüm önemli yönleriyle gerçeğe uygun bir biçimde sunulmadığına dair herhangi bir husus dikkatimizi çekmemiştir” şeklinde bir ifade kullanılmaktadır (Uyar, 2015: 26). Bu ifadelerle bağımsız denetim makul bir güvence sağlarken sınırlı bağımsız denetim sınırlı güvence sağlamaktadır.

Finansal tablolar önemli yanlışlık içeriyor fakat bu önemli yanlışlıkların finansal tablolar üzerindeki etkisi yaygın değilse “şartlı sonuç”, finansal tablolar önemli yanlışlık içeriyor ve etkisi de finansal tablolar üzerinde yaygınsa “olumsuz sonuç” bildirilir (SBDS 2400, Paragraf: 77). Ayrıca finansal tablolar ile ilgili yeterli ve uygun kanıt elde edilememişse, bu durumun finansal tablolar üzerindeki etkisi de önemli ve yaygınsa denetçi, sonuç bildirmekten kaçınır (SBDS 2400, Paragraf: 81).

4. COVID-19 PANDEMİSİ DÖNEMİNDE SINIRLI DENETİM YAPTIRAN ŞİRKETLERİN DENETİM RAPORLARINDA YER ALAN GÖRÜŞ TÜRLERİNİN ARAŞTIRILMASI

Çalışmanın bu kısmında BİST 100 endeksinde yer alan sektörlerde faaliyet gösteren şirketlerin sınırlı bağımsız denetim raporlarında verilen görüş türleri incelenmiştir. İnceleme, Türkiye’de Covid-19 pandemisinin başladığı yıl olan 2020 yılı ile önceki yıl olan 2019 yılı ile sınırlandırılmıştır. Söz konusu yılların ara dönem sınırlı bağımsız denetim raporları “www.kap.gov.tr” adresi aracılığıyla elde edilmiştir. Çalışma kapsamında toplamda 256 adet ara dönem sınırlı denetim raporu incelenmiştir. Şirketlerin incelenen söz konusu raporları ve bu raporlarda verilen görüşler, şirketlerin faaliyet gösterdikleri sektörler baz alınarak aşağıda gösterilmiştir.

4.1. Mali Kuruluşlar Sektöründe Yer Alan Şirketler

BİST’te yer alan sektörlerden Mali Kuruluşlar sektörü birçok alt sektörü kendi içerisinde barındırmaktadır. Bunlar; “Bankalar, Sigorta Şirketleri, Finansal Kiralama ve Faktoring Şirketleri, Holdingler ve Yatırım Şirketleri, Diğer Mali Kuruluşlar, Aracı Kurumlar, Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları, Menkul Kıymet Yatırım Ortaklıkları ve Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları” gibi sektörlerdir. Bu çalışmanın amacına uygun olarak bu alt sektörlerden sadece BİST 100’de yer alanları ele alınacaktır. Bu sektörler de; “Bankalar, Sigorta Şirketleri, Finansal Kiralama ve Faktoring Şirketleri, Holdingler ve Yatırım Şirketleri, Aracı Kurumlar ve Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları”ndan oluşmaktadır.

Covid-19 pandemisinin oluşturduğu ekonomik belirsizlikler ile talep yönlü azalmaların etkileri ve bunlara bağlı olarak yatırımlardaki azalmalar, Mali Kuruluşlar sektöründe oluşturduğu etki olumsuz yönde olmuştur (Tayar vd., 2020: 311).

4.1.1. Bankacılık Sektöründe Yer Alan Şirketler

Dünyada ve ülkemizde Covid-19 pandemisinin ortaya çıkmasıyla ticari faaliyetlere belli önlem ve sınırlamalar getirildi. Bu sınırlı faaliyetlerin reel sektörle eşgüdümlü bir şekilde hareket eden bankacılık sektörüne etkisi kaçınılmaz olmuştur. Bu etkinin yönü ve şiddeti ile ilgili gerek yerli ve gerekse yabancı literatürde birçok çalışma yer almaktadır. Covid-19 pandemisinin BİST’te yer alan bankacılık sektörüne etkisi bazı çalışmalarda (Kandil Göker vd., 2020; Kılıç, 2020) olumlu, bazı çalışmalarda ise (Keleş, 2020; Öztürk vd., 2020; Tayar vd., 2020; Baur ve Trench, 2020) olumsuz yönde olduğu sonucuna varılmıştır. Çin’de yapılan bir çalışmada (Ramelli ve Wagner, 2020) ise en kötü etkilenen sektörler arasında yer almıştır.

BİST 100 endeksine kote olan bankacılık sektöründe faaliyet gösteren toplam 9 şirket bulunmaktadır. Bu şirketlerin, ara dönem sınırlı denetim raporlarında verilen denetim görüşleri Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Bankacılık Sektöründe Yer Alan Şirketlerin Sınırlı Denetim Raporlarındaki Görüşler

ŞİRKET ADI	2019 Yılı			2020 Yılı		
	1. Çeyrek	2. Çeyrek	3. Çeyrek	1. Çeyrek	2. Çeyrek	3. Çeyrek
1 AKBANK T.A.Ş.	Şartlı	Şartlı	Şartlı	Şartlı	Şartlı	Şartlı
2 ALBARAKA TÜRK KATILIM BANKASI A.Ş.	Olumlu	Olumlu	Olumlu	Olumlu	Olumlu	Olumlu
3 ŞEKERBANK T.A.Ş.	Şartlı	Şartlı	Şartlı	Şartlı	Şartlı	Şartlı
4 TÜRKİYE GARANTİ BANKASI A.Ş.	Şartlı	Şartlı	Şartlı	Şartlı	Şartlı	Şartlı
5 TÜRKİYE HALK BANKASI A.Ş.	Şartlı	Şartlı	Şartlı	Şartlı	Şartlı	Şartlı
6 TÜRKİYE İŞ BANKASI A.Ş.	Şartlı	Şartlı	Şartlı	Şartlı	Şartlı	Şartlı
7 TÜRKİYE SİNAİ KALKINMA BANKASI A.Ş.	Şartlı	Şartlı	Şartlı	Şartlı	Şartlı	Şartlı
8 TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI T.A.O.	Şartlı	Şartlı	Şartlı	Şartlı	Şartlı	Şartlı
9 YAPI VE KREDİ BANKASI A.Ş.	Olumlu	Olumlu	Olumlu	Olumlu	Olumlu	Olumlu

Tablo incelendiğinde bankacılık sektöründe yer alan şirketlerin ara dönem sınırlı denetim raporlarında görüş türlerinden sadece olumlu ve şartlı sonuçların verildiği görülmektedir. Buna göre, 2019 yılında ara dönem sınırlı denetim raporlarına verilen görüş ile Covid-19 dönemi olan 2020 yılında söz konusu raporlarda verilen görüş benzerdir, değişmemiştir. Bankalardan ikisinin sınırlı denetim raporlarındaki görüşler olumlu iken geriye kalan yedi bankanın söz konusu raporlarındaki görüşler şartlıdır. Raporlarında şartlı görüş bildirilen şirketlerin söz konusu raporları incelendiğinde Covid-19 ile ilgili bir ifadeye rastlanılmamıştır. Sonuç olarak Covid-19 pandemisi her ne kadar bankacılık sektörü üzerinde gerek olumlu ve gerekse olumsuz bir etkide bulursa da ara dönem sınırlı denetim raporlarında verilen görüşlerde bir değişiklik tespit edilmemiştir.

4.1.2. Banka Dışı Finansal Sektörde Yer Alan Şirketler

BİST 100 endeksinde yer alan banka dışı finansal sektörler toplamda 5 sektörden oluşmaktadır. Bunlar; “Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı”, “Holdingle ve Yatırım Şirketleri”, “Sigorta Şirketleri”, “Finansal Kiralama ve Faktoring” ve “Aracı Kurumlar” şeklindedir. Bu sektörlerde yer alan şirketlere ait sınırlı denetim raporu görüşleri Tablo 3’te ele alınmıştır.

Dünyada ve ülkemizde Covid-19 pandemisinin etkisi birçok sektörde olduğu gibi gayrimenkul yatırım ortaklığı sektörü üzerinde de olumsuz yönde olduğu daha önce yapılan çalışmalarda (Mazur vd., 2020; Xiong vd., 2020; Öztürk vd., 2020; Baur ve Trench, 2020, 2020) tespit edilmiştir. BİST 100 endeksine kote olan gayrimenkul yatırım ortaklığı sektöründe faaliyet gösteren toplam 7 şirket bulunmaktadır. Bu şirketlerin, ara dönem sınırlı denetim raporlarında verilen denetim görüşleri Tablo 3’te gösterilmiştir. Tablo 3’teki şirketlerden 5 numaralı şirket dışında kalan şirketler ara dönem sınırlı denetim raporlarını sadece ikinci çeyrekte (6 aylık) oluşturmuşlardır.

Tablo 3: Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı Sektöründe Yer Alan Şirketlerin Sınırlı Denetim Raporlarındaki Görüşler

ŞİRKET ADI	2019 Yılı			2020 Yılı		
	1. Çeyrek	2. Çeyrek	3. Çeyrek	1. Çeyrek	2. Çeyrek	3. Çeyrek
1 AKİŞ GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	-	Olumlu	-	-	Olumlu	-
2 ALARKO GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	-	Olumlu	-	-	Olumlu	-
3 EMLAK KONUT GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	-	Olumlu	-	-	Olumlu	-

Covid-19 Pandemisi Döneminde Sınırlı Denetim Yaptıran Şirketlerin Denetim Raporlarında Yer Alan Görüş Türlerinin Araştırılması

4	HALK GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	-	Olumlu	-	-	Olumlu	-
5	İŞ GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	Olumlu	Olumlu	Olumlu	Olumlu	Olumlu	Olumlu
6	ÖZAK GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	-	Olumlu	-	-	Olumlu	-
7	TORUNLAR GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	-	Olumlu	-	-	Olumlu	-

Tablo incelendiğinde gayrimenkul yatırım ortaklığı sektöründe yer alan şirketlerin ara dönem sınırlı denetim raporlarında görüş türlerinden sadece olumlu sonuçların verildiği görülmektedir. Buna göre, 2019 yılında ara dönem sınırlı denetim raporlarına verilen görüş ile Covid-19 dönemi olan 2020 yılında söz konusu raporlarda verilen görüş benzerdir, değişmemiştir. Sonuç olarak Covid-19 pandemisi her ne kadar gayrimenkul yatırım ortaklığı sektörü üzerinde olumsuz bir etkide bulursa da ara dönem sınırlı denetim raporlarında verilen görüşlerde bir değişiklik tespit edilmemiştir.

BİST 100 endeksinde banka dışı finansal sektörde yer alan sektörlerin başlığı altında; “Holdingle ve Yatırım Şirketleri” 14 şirket, “Sigorta Şirketleri” 2 şirket, “Finansal Kiralama ve Faktoring” ve “Aracı Kurumlar” da ise birer şirket bulunmaktadır. Bu şirketlerin, ara dönem sınırlı denetim raporlarında verilen denetim görüşleri Tablo 4’te gösterilmiştir.

Covid-19 pandemisinden olumsuz yönde etkilenen diğer bir sektör mali sektörden holdingler ve yatırım şirketleri olmuştur (BBC, 2020). BİST 100’de bu sektörde faaliyet gösteren toplam 14 şirket bulunmaktadır. Pandemiden olumsuz yönde etkilenen diğer bir sektör de sigortacılık sektörüdür (Öztürk vd., 2020; Ramelli ve Wagner, 2020). BİST 100’de bu sektörde faaliyet gösteren toplam 2 şirket bulunmaktadır.

Yapılan araştırmaların bazılarında pandemiden olumlu yönde (Öztürk vd., 2020) etkilendiği bazılarında ise olumsuz yönde (KOBİ-EFOR, 2020) etkilendiği belirtilen sektörün finansal kiralama ve faktoring sektörü olduğu ifade edilmiştir. Aracı kurumlar sektörünün ise bu pandemiden olumlu yönde (Ünal, 2020) etkilendiği sonucuna varılmıştır. BİST 100’de bu sektörlerde faaliyet gösteren birer şirket bulunmaktadır. Bu dört sektöre ait şirketlerin, ara dönem sınırlı denetim raporlarında verilen denetim görüşleri Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4: Mali Kuruluşların (BİST 100) Diğer Sektörlerinde Yer Alan Şirketlerin Sınırlı Denetim Raporlarındaki Görüşler

SEKTÖRLER ve ŞİRKETLER		2019 Yılı	2020 Yılı
		2. Çeyrek	2. Çeyrek
HOLDİNGLER VE YATIRIM ŞİRKETLERİ			
1	AG ANADOLU GRUBU HOLDİNG A.Ş.	Olumlu	Olumlu
2	ALARKO HOLDİNG A.Ş.	Olumlu	Olumlu
3	BERA HOLDİNG A.Ş.	Şartlı	Şartlı
4	DOĞAN ŞİRKETLER GRUBU HOLDİNG A.Ş.	Olumlu	Olumlu
5	EİS ECZACIBAŞI İLAÇ, SINAİ VE FİNANSAL YATIRIMLAR SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Olumlu	Olumlu
6	GÖZDE GİRİŞİM SERMAYESİ YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.	Olumlu	Olumlu
7	GSD HOLDİNG A.Ş.	Olumlu	Olumlu
8	HACI ÖMER SABANCI HOLDİNG A.Ş.	Olumlu	Olumlu
9	KOÇ HOLDİNG A.Ş.	Olumlu	Olumlu
10	NET HOLDİNG A.Ş.	Olumlu	Olumlu
11	TAV HAVALİMANLARI HOLDİNG A.Ş.	Olumlu	Olumlu
12	TEKFEN HOLDİNG A.Ş.	Olumlu	Olumlu
13	TÜRKİYE ŞİŞE VE CAM FABRİKALARI A.Ş.	Olumlu	Olumlu
14	VERUSA HOLDİNG A.Ş.	Olumlu	Olumlu
SİGORTA ŞİRKETLERİ			
1	AKSİGORTA A.Ş.	Olumlu	Olumlu

2	TÜRKİYE SİGORTA A.Ş.	Olumlu	Olumlu
FİNANSAL KİRALAMA ve FAKTORİNG			
1	İŞ FİNANSAL KİRALAMA A.Ş.	Olumlu	Olumlu
ARACI KURUMLAR			
1	İŞ YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.	Olumlu	Olumlu

Tablo yer alan dört sektörün şirketlerinin ara dönem sınırlı denetim raporlarında görüş türlerinden sadece olumlu ve şartlı sonuçların verildiği görülmektedir. Buna göre, 2019 yılında ara dönem sınırlı denetim raporlarına verilen görüş ile Covid-19 dönemi olan 2020 yılında söz konusu raporlarda verilen görüş benzerdir, değişmemiştir. Bu şirketlerin sınırlı denetim raporlarına verilen görüşler incelendiğinde sadece 1 şirketin sınırlı denetim raporu dışında diğer şirketlerin söz konusu raporlarına verilen görüş olumludur. Raporunda şartlı görüş bildirilen şirketin söz konusu raporu incelendiğinde Covid-19 ile ilgili bir ifadeye rastlanılmamıştır. Sonuç olarak Covid-19 pandemisi her ne kadar söz konusu dört sektör üzerinde gerek olumlu ve gerekse olumsuz bir etkide bulursa da ara dönem sınırlı denetim raporlarında verilen görüşlerde bir değişiklik tespit edilmemiştir.

4.2. İmalat Sektöründe Yer Alan Şirketler

Covid-19 pandemisinin ortaya çıkmasıyla ülkeler tarafından uygulanan önlem ve sınırlamalar imalat sektöründe olumsuz sonuçların görülmesine neden olmuştur. Bu olumsuz sonuçların nedeni olarak da şirketlerde çalışan sayısını azaltıcı tedbirlerin uygulanmasının üretime olan olumsuz etkisi ve bunun yanında ürünlere azalan talebe bağlı olarak arz yönlü azalışın da olabileceği söylenebilir (Tayar vd., 2020). İmalat sektöründe Nisan, Mayıs ve Haziran aylarında yaşanan daralmanın ardından Temmuz ve Ağustos aylarında ortaya çıkan olumlu sonuçlarla sektör büyüme performansı sergilemiştir (BLOOMBERGHT, 2020; Bayraktar, 2020: 3424; He vd., 2020).

Bayraktar (2020) tarafından imalat sektörüyle ilgili yapılan çalışmada, BİST 100 de işlem gören imalat sektörünün pandemiden önceki süreçten daha fazla getiri sağladığı sonucuna varılmıştır. Böylece BİST bazında imalat sektörünün, pandeminin olumsuz etkilerini giderdiği ve toparlandığı ifade edilmiştir.

Genel olarak imalat sektöründe durum bu iken imalat sektörünün alt sektörlerinde pandeminin etkisi farklılık göstermektedir. Yapılan çalışmalarda pandeminin etkisi gıda ve içecek sektörü üzerinde olumlu (Kandil Göker vd., 2020; Ünal, 2020; Baur ve Trench, 2020, 2020); tekstil ve deri sektörü üzerinde olumsuz (Kılıç, 2020; Kandil Göker vd., 2020; Tayar vd., 2020; Ünal, 2020); kağıt sektörü üzerinde olumlu (Öztürk vd., 2020; KAP, 2020); kimya ilaç petrol lastik ve plastik ürünleri sektörü üzerinde olumlu (Kandil Göker vd., 2020); taş ve toprağa dayalı ürünler sektörü üzerinde olumsuz (TURKRATING, 2020); ana metal sanayi sektörü üzerinde olumsuz (Öztürk vd., 2020); metal eşya makine elektrikli cihazlar ve ulaşım araçları sektörü üzerinde ise olumsuz (Kılıç, 2020; Ramelli ve Wagner, 2020; Öztürk vd., 2020) sonuçların olduğu tespit edilmiştir.

BİST İmalat Sektörü kendi içerisinde; “gıda, içecek ve tütün”, “tekstil, giyim eşyası ve deri”, “orman ürünleri ve mobilya”, “kağıt ve kağıt ürünleri, basım ve yayın”, “kimya, ilaç, petrol, lastik ve plastik ürünler”, “taş ve toprağa dayalı”, “ana metal sanayi”, “metal eşya makine elektrikli cihazlar ve ulaşım araçları” ve “diğer imalat sanayii” olmak üzere 9 alt sektörden oluşmaktadır. BİST 100’de “orman ürünleri ve mobilya” ile “diğer imalat sanayii” sektörleri dışında kalan diğer yedi sektörde yer alan 40 şirketin ara dönem sınırlı denetim raporlarında verilen denetim görüşleri Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5: İmalat Sektöründe Yer Alan Şirketlerin Sınırlı Denetim Raporlarındaki Görüşler

SEKTÖRLER ve ŞİRKETLER	2019 Yılı	2020 Yılı	
	2. Çeyrek	2. Çeyrek	
GIDA, İÇECEK VE TÜTÜN			
1	ANADOLU EFES BİRACILIK VE MALT SANAYİİ A.Ş.	Olumlu	Olumlu
2	COCA-COLA İÇECEK A.Ş.	Olumlu	Olumlu
3	KEREVİTAŞ GIDA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Olumlu	Olumlu
4	PINAR SÜT MAMULLERİ SANAYİİ A.Ş.	Olumlu	Olumlu

Covid-19 Pandemisi Döneminde Sınırlı Denetim Yaptıran Şirketlerin Denetim Raporlarında Yer Alan Görüş Türlerinin Araştırılması

5	TAT GIDA SANAYİ A.Ş.	Olumlu	Olumlu
6	ÜLKER BİSKÜVİ SANAYİ A.Ş.	Olumlu	Olumlu
TEKSTİL, GİYİM EŞYASI VE DERİ			
1	KORDSA TEKNİK TEKSTİL A.Ş.	Olumlu	Olumlu
2	YATAŞ YATAK VE YORGAN SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Olumlu	Olumlu
KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ, BASIM VE YAYIN			
1	KARTONSAN KARTON SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Olumlu	Olumlu
KİMYA İLAÇ PETROL LASTİK VE PLASTİK ÜRÜNLERİ			
1	AKSA AKRİLİK KİMYA SANAYİİ A.Ş.	Olumlu	Olumlu
2	ALKİM ALKALİ KİMYA A.Ş.	Olumlu	Olumlu
3	AYGAZ A.Ş.	Olumlu	Olumlu
4	BAGFAŞ BANDIRMA GÜBRE FABRİKALARI A.Ş.	Olumlu	Olumlu
5	BRİSA BRIDGESTONE SABANCI LASTİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Olumlu	Olumlu
6	DEVA HOLDİNG A.Ş.	Olumlu	Olumlu
7	EGE GÜBRE SANAYİİ A.Ş.	Olumlu	Şartlı
8	GOODYEAR LASTİKLERİ T.A.Ş.	Olumlu	Olumlu
9	GÜBRE FABRİKALARI T.A.Ş.	Şartlı	Şartlı
10	HEKTAŞ TİCARET T.A.Ş.	Olumlu	Olumlu
11	PETKİM PETROKİMYA HOLDİNG A.Ş.	Olumlu	Olumlu
12	SASA POLYESTER SANAYİ A.Ş.	Olumlu	Olumlu
13	TÜPRAŞ-TÜRKİYE PETROL RAFİNERİLERİ A.Ş.	Olumlu	Olumlu
TAŞ VE TOPRAĞA DAYALI			
1	AKÇANSA ÇİMENTO SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Olumlu	Olumlu
2	BURSA ÇİMENTO FABRİKASI A.Ş.	Olumlu	Olumlu
3	ÇİMSA ÇİMENTO SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Olumlu	Olumlu
4	KONYA ÇİMENTO SANAYİİ A.Ş.	Olumlu	Olumlu
5	OYAK ÇİMENTO FABRİKALARI A.Ş.	Olumlu	Olumlu
ANA METAL SANAYİ			
1	BORUSAN MANNESMANN BORU SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Olumlu	Olumlu
2	ÇEMTAŞ ÇELİK MAKİNA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Olumlu	Olumlu
3	EREĞLİ DEMİR VE ÇELİK FABRİKALARI T.A.Ş.	Olumlu	Olumlu
4	İSKENDERUN DEMİR VE ÇELİK A.Ş.	Olumlu	Olumlu
5	KARDEMİR KARABÜK DEMİR ÇELİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Olumlu	Olumlu
METAL EŞYA MAKİNE ELEKTRİKLİ CİHAZLAR ve ULAŞIM ARAÇLARI			
1	ARÇELİK A.Ş.	Olumlu	Olumlu
2	EGE ENDÜSTRİ VE TİCARET A.Ş.	Olumlu	Olumlu
3	FORD OTOMOTİV SANAYİ A.Ş.	Olumlu	Olumlu
4	KARSAN OTOMOTİV SANAYİİ VE TİCARET A.Ş.	Olumlu	Şartlı ¹
5	OTOKAR OTOMOTİV VE SAVUNMA SANAYİ A.Ş.	Olumlu	Olumlu
6	TOFAŞ TÜRK OTOMOBİL FABRİKASI A.Ş.	Olumlu	Olumlu
7	TÜRK TRAKTÖR VE ZİRAAT MAKİNELERİ A.Ş.	Olumlu	Olumlu
8	VESTEL ELEKTRONİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Olumlu	Olumlu

¹ **Şartlı Sonucun Dayanağı:** “Şirket, 2018 ve 2019 yılları içinde sermaye artışlarına katılmak suretiyle Industria Italiana Autobus‘da (“İIA”) bulunan yatırım tutarını 26.927 bin TL‘den 78.635 bin TL‘ye çıkartmıştır. Son olarak 24 Şubat 2020 tarihinde yaptığı 125 bin TL tutarındaki sermaye ödemesi ile toplam yatırım tutarını 78.760 bin TL‘ye çıkartmış ve İIA‘nın %28,59‘luk hisse alımı tamamlamıştır. **TFRS 3 ‘ün gerektirdiği doğrultuda alıma konu olan şirketin değerinin belirlenmesi ve satın alım fiyatının ilgili bilanço kalemlerine dağıtılması için bağımsız bir değerlendirme kuruluşu çalışmalarına başlamış ancak ilgili çalışma, Covid-19 virüsünün küresel salgın olarak tüm dünyayı etkisi altına almasına bağlı olarak ara dönem çalışmalarına yetişmemiştir. Bu nedenle 78.760 bin TL‘lik geçici şerefiye tutarı finansal tablolarda, finansal yatırımlar kalemi altında gösterilmeye devam edilmiştir.** Değerleme çalışmasının bu yıl sonuna kadar bitmesi beklenmekte olup, gerekli düzeltmelerin 31 Aralık 2020 finansal tablolarına yansıtılması hedeflenmektedir (Dipnot 5).”

Tablo yer alan yedi sektörün şirketlerinin ara dönem sınırlı denetim raporlarında görüş türlerinden sadece olumlu ve şartlı sonuçların verildiği görülmektedir. Buna göre, 2019 yılında ara dönem sınırlı denetim raporlarına verilen görüş ile Covid-19 dönemi olan 2020 yılında söz konusu raporlarda verilen görüş 2 şirket dışında benzerdir, değişmemiştir. 2019 yılının ara dönem sınırlı denetim raporlarında olumlu görüş bildirilen ve 2020 yılının söz konusu raporlarında şartlı görüş bildirilen şirketlerden biri kimya ilaç petrol lastik ve plastik ürünleri sektöründe yer alan “Ege Gübre Sanayii A.Ş.” iken diğeri ise metal eşya makine elektrikli cihazlar ve ulaşım araçları sektöründe yer alan “Karsan Otomotiv Sanayii ve Ticaret A.Ş.”dir. Pandemi döneminde “Ege Gübre Sanayii A.Ş.”nin sınırlı denetim raporunda şartlı görüşün bildirilmesi, şirket birleşmeleri nedeniyle varlıkların ve üstlenilen tanımlanabilir yükümlülüklerinin birleşme tarihinde gerçeğe uygun değerleri tespit edilmediği içindir. Dolayısıyla verilen şartlı görüşün Covid-19 pandemisi ile bir ilgisi bulunmamaktadır. Fakat pandemi döneminde “Karsan Otomotiv Sanayii ve Ticaret A.Ş.”nin sınırlı denetim raporunda şartlı görüşün bildirilmesi Dipnot 1’de de belirtildiği üzere Covid-19’un etkisi nedeniyledir. Bu etki geçici bir etki olması dolayısıyla şirketin bağımsız denetim raporunda olumlu görüş bildirilmiştir.

Tüm bu şirketlerin sınırlı denetim raporlarına verilen görüşler incelendiğinde sadece 1 şirketin sınırlı denetim raporu dışında diğer şirketlerin söz konusu raporlarına verilen görüş olumludur. Raporunda şartlı görüş bildirilen şirketin söz konusu raporu incelendiğinde Covid-19 ile ilgili bir ifadeye rastlanılmamıştır. Sonuç olarak Covid-19 pandemisi her ne kadar söz konusu yedi sektör üzerinde gerek olumlu ve gerekse olumsuz bir etkide bulursa da ara dönem sınırlı denetim raporlarında verilen görüşlerde 1 şirket dışında bir değişiklik tespit edilmemiştir.

4.3. Enerji (Elektrik) Sektöründe Yer Alan Şirketler

Covid-19 pandemisinin ortaya çıkmasıyla ülkeler tarafından uygulanan önlem ve sınırlamalar enerji (elektrik) sektöründe de olumsuz etkilerin (Tayar vd., 2020; Ramelli ve Wagner, 2020; He vd., 2020) görülmesine neden olmuştur. Bu olumsuz etkilerin nedeni olarak da üretim ve hizmet faaliyetlerinin kısıtlanması sonucunda enerji kullanımında yaşanan azalmaların olduğu söylenebilir (Tayar vd., 2020). BİST 100’de bu sektörde faaliyet gösteren toplam 4 şirket bulunmaktadır. Bu şirketlerin, ara dönem sınırlı denetim raporlarında verilen denetim görüşleri Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5: Enerji (Elektrik) Sektöründe Yer Alan Şirketlerin Sınırlı Denetim Raporlarındaki Görüşler

ŞİRKET ADI	2019 Yılı	2020 Yılı
	2. Çeyrek	2. Çeyrek
1 AKSA ENERJİ ÜRETİM A.Ş.	Olumlu	Olumlu
2 ENERJİSA ENERJİ A.Ş.	Olumlu	Olumlu
3 ODAŞ ELEKTRİK ÜRETİM SANAYİ TİCARET A.Ş.	Olumlu	Olumlu
4 ZORLU ENERJİ ELEKTRİK ÜRETİM A.Ş.	Olumlu	Olumlu

Tablo incelendiğinde enerji (elektrik) sektöründe yer alan şirketlerin ara dönem sınırlı denetim raporlarında görüş türlerinden sadece olumlu sonuçların verildiği görülmektedir. Buna göre, 2019 yılında ara dönem sınırlı denetim raporlarına verilen görüş ile Covid-19 dönemi olan 2020 yılında söz konusu raporlarda verilen görüş benzerdir, değişmemiştir. Sonuç olarak Covid-19 pandemisi her ne kadar enerji (elektrik) sektörü üzerinde olumsuz bir etkide bulursa da ara dönem sınırlı denetim raporlarında verilen görüşlerde bir değişiklik tespit edilmemiştir.

4.4. Teknoloji Sektöründe Yer Alan Şirketler

Covid-19 pandemisinin ortaya çıkmasıyla etkilenen bir diğer sektör teknoloji sektörü olmuştur. Bu etkinin yönü ve şiddeti ile ilgili gerek yerli ve gerekse yabancı literatürde birçok çalışma yer almaktadır. Covid-19 pandemisinin teknoloji sektörüne etkisi bazı çalışmalarda (Öztürk vd., 2020; Demir, 2020; Mazur vd., 2020; He vd., 2020; Liu vd., 2020) olumlu, bazı çalışmalarda ise (Tayar vd., 2020) olumsuz yönde olduğu sonucuna varılmıştır.

Tayar ve diğerleri (2020) tarafından yapılan çalışmada pandeminin etkisiyle teknoloji sektöründe gerçekleşen olumsuzluk; “aslında evden çalışma, uzaktan eğitim ve buna benzer teknoloji ürünlerine olan talebin artması ile Teknoloji sektöründe olumsuz bir tablonun oluşması

beklenmeyebilir. Bu olumsuz sonucun nedeni olarak Borsa İstanbul sektöründeki hisse ağırlıklarında daha çok donanımla ve askeri teknoloji ile ilgili şirketlerinin bulunmasının olduğu ve önceki cümlede bahsi geçen artan taleplerin ise yazılımsal ürünlere olduğu söylenebilir. Ek olarak Teknoloji sektörünün de, finansal piyasalardaki düşüş trendinden etkilenmesi de neden olarak ortaya atılabilir” şeklinde açıklanmıştır (Tayar vd., 2020). BİST 100’de bu sektörde faaliyet gösteren toplam 5 şirket bulunmaktadır. Bu şirketlerin, ara dönem sınırlı denetim raporlarında verilen denetim görüşleri Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6: Teknoloji Sektöründe Yer Alan Şirketlerin Sınırlı Denetim Raporlarındaki Görüşler

ŞİRKET ADI	2019 Yılı	2020 Yılı
	2. Çeyrek	2. Çeyrek
1 ALCATEL LUCENT TELETAŞ TELEKOMÜNİKASYON A.Ş.	Olumlu	Olumlu
2 ASEL SAN ELEKTRONİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Olumlu	Olumlu
3 İNDEKS BİLGİSAYAR SİSTEMLERİ MÜHENDİSLİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Olumlu	Olumlu
4 LOGO YAZILIM SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	Olumlu	Olumlu
5 NETAŞ TELEKOMÜNİKASYON A.Ş.	Olumlu	Olumlu

Tablo incelendiğinde teknoloji sektöründe yer alan şirketlerin ara dönem sınırlı denetim raporlarında görüş türlerinden sadece olumlu sonuçların verildiği görülmektedir. Buna göre, 2019 yılında ara dönem sınırlı denetim raporlarına verilen görüş ile Covid-19 dönemi olan 2020 yılında söz konusu raporlarda verilen görüş benzerdir, değişmemiştir. Sonuç olarak Covid-19 pandemisi her ne kadar teknoloji sektörü üzerinde gerek olumlu gerekse olumsuz bir etkide bulursa da ara dönem sınırlı denetim raporlarında verilen görüşlerde bir değişiklik tespit edilmemiştir.

4.5. Toptan ve Perakende Ticaret Sektöründe Yer Alan Şirketler

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından Covid-19’un pandemi olarak ilan edilmesiyle insan sağlığının yanında uluslararası ticaret, ülke ekonomileri ve finansal piyasalar önemli derecede etkilenmiştir. Pandeminin oluşturmuş olduğu bu etki genel olarak olumsuz olsa da bazı sektörler pandemiden olumlu bir biçimde etkilenmiştir. İşte pandemiden olumlu bir biçimde etkilenen (Kılıç, 2020; Tayar vd., 2020; Öztürk vd., 2020; Şenol, 2020; Demir, 2020) sektörlerden biri de ticaret sektörü olmuştur. Pandemi nedeniyle oluşan belirsizlikle beraber marketlere ve gıda ürünlerine olan aşırı talep özellikle perakende ticareti yapan marketlere olan ilgiyi artırmış (Kılıç, 2020: 71) ve ayrıca kısıtlamalara rağmen sektörde faaliyet gösteren şirketlerin satışlarına çevrimiçinden devam etmiş olmaları da (Tayar vd., 2020: 313) ticaret sektörünün pandemiden olumlu etkilenmesinin bir nedeni olabileceği düşünülmektedir. BİST 100’de bu sektörde faaliyet gösteren toplam 7 şirket bulunmaktadır. Bu şirketlerin, ara dönem sınırlı denetim raporlarında verilen denetim görüşleri Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7: Toptan ve Perakende Ticaret Sektöründe Yer Alan Şirketlerin Sınırlı Denetim Raporlarındaki Görüşler

ŞİRKET ADI	2019 Yılı			2020 Yılı		
	1. Çeyrek	2. Çeyrek	3. Çeyrek	1. Çeyrek	2. Çeyrek	3. Çeyrek
1 BİM BİRLEŞİK MAĞAZALAR A.Ş.	-	Olumlu	-	-	Olumlu	-
2 BİZİM TOPTAN SATIŞ MAĞAZALARI A.Ş.	-	Olumlu	-	-	Olumlu	-
3 DOĞUŞ OTOMOTİV SERVİS VE TİCARET A.Ş.	Olumlu	Olumlu	Olumlu	Olumlu	Olumlu	Olumlu
4 MAVİ GİYİM SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	-	Olumlu	-	-	Olumlu	-
5 MİGROS TİCARET A.Ş.	-	Olumlu	-	-	Olumlu	-
6 SELÇUK ECZA DEPOSU TİCARET VE SANAYİ A.Ş.	-	Olumlu	-	-	Olumlu	-
7 ŞOK MARKETLER TİCARET A.Ş.	-	Olumlu	-	-	Olumlu	-

Tablo incelendiğinde toptan ve perakende ticaret sektöründe yer alan şirketlerin ara dönem sınırlı denetim raporlarında görüş türlerinden sadece olumlu sonuçların verildiği görülmektedir. Buna göre, 2019 yılında ara dönem sınırlı denetim raporlarına verilen görüş ile Covid-19 dönemi olan 2020 yılında söz konusu raporlarda verilen görüş benzerdir, değişmemiştir. Sonuç olarak BİST 100 toptan ve perakende ticaret sektöründe yer alan şirketlerin ara dönem sınırlı denetim raporlarında verilen görüşlerde bir değişiklik tespit edilmemiştir.

4.6. Ulaştırma Sektöründe Yer Alan Şirketler

Covid-19 pandemisinin ortaya çıkmasıyla en çok etkilenen sektörlerden bir diğeri ulaştırma sektörü olmuştur. Bu etkinin yönü ve şiddeti ile ilgili gerek yerli ve gerekse yabancı literatürde birçok çalışma yer almaktadır. Covid-19 pandemisinin ulaştırma sektörüne etkisinin olumsuz yönde olduğu sonucuna yapılan yerli ve yabancı çalışmalardan (Öztürk vd., 2020; Tayar vd., 2020; Ünal, 2020; Ramelli ve Wagner, 2020; Alfaro vd., 2020; Shen vd., 2020; Xiong vd., 2020; Kasare, 2020; Şenol, 2020; He vd., 2020; Liu vd., 2020) ulaşılmıştır.

Pandemisinin ortaya çıkmasıyla havayolu ulaşımı başta olmak üzere kara, deniz ve demir yolu ulaşımının belirli bir süreliğine durdurulması (Şenol, 2020: 94), uluslararası, şehirlerarası ve şehir içi ulaşımın kısıtlanması ve ayrıca sokağa çıkma kısıtlamalarının uzun bir sürece yayılması ulaştırma sektörünün olumsuz etkilenmesine sebep olarak gösterilebilir (Tayar vd., 2020: 313). BİST 100’de bu sektörde faaliyet gösteren toplam 2 şirket bulunmaktadır. Bu şirketlerin, ara dönem sınırlı denetim raporlarında verilen denetim görüşleri Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8: Ulaştırma Sektöründe Yer Alan Şirketlerin Sınırlı Denetim Raporlarındaki Görüşler

ŞİRKET ADI	2019 Yılı	2020 Yılı
	2. Çeyrek	2. Çeyrek
1 PEGASUS HAVA TAŞIMACILIĞI A.Ş.	Olumlu	Olumlu
2 TÜRK HAVA YOLLARI A.O.	Olumlu	Olumlu

Tablo incelendiğinde ulaştırma sektöründe yer alan şirketlerin ara dönem sınırlı denetim raporlarında görüş türlerinden sadece olumlu sonuçların verildiği görülmektedir. Buna göre, 2019 yılında ara dönem sınırlı denetim raporlarına verilen görüş ile Covid-19 dönemi olan 2020 yılında söz konusu raporlarda verilen görüş benzerdir, değişmemiştir. Sonuç olarak Covid-19 pandemisinin en çok etkilediği ulaştırma sektöründe yer alan şirketlerin ara dönem sınırlı denetim raporlarında verilen görüşlerde bir değişiklik tespit edilmemiştir.

4.7. Haberleşme Sektöründe Yer Alan Şirketler

Covid-19 pandemisinin sektörler üzerindeki etkisi genel olarak olumsuz olsa da bazı sektörler bu pandemiden olumlu bir biçimde etkilenmiştir. Olumlu etkilenen (Ünal, 2020; Demir, 2020; Ramelli ve Wagner, 2020; Baur ve Trench, 2020, 2020) sektörlerden bir diğeri haberleşme sektörüdür.

Pandemi nedeniyle bireylerin yüz yüze iletişimde ciddi oranda düşüş yaşanmış, teknolojinin sunmuş olduğu imkanlarla bireylerin iletişim ortamları da değişmiştir. Bu teknoloji sayesinde eğitimden sağlığa, iş görüşmelerinden devlet yöneticilerin görüşmelerine tüm görüşmeler, toplantılar internet vasıtasıyla gerçekleşmeye başlamıştır. Böylece Covid-19 pandemisi sürecinde haberleşme sektörünün önemi gitgide artış göstermiştir (Baştürk ve Eken, 2020: 24). BİST 100’de bu sektörde faaliyet gösteren toplam 2 şirket bulunmaktadır. Bu şirketlerin, ara dönem sınırlı denetim raporlarında verilen denetim görüşleri Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9: Haberleşme Sektöründe Yer Alan Şirketlerin Sınırlı Denetim Raporlarındaki Görüşler

ŞİRKET ADI	2019 Yılı	2020 Yılı
	2. Çeyrek	2. Çeyrek
1 TURKCELL İLETİŞİM HİZMETLERİ A.Ş.	Olumlu	Olumlu
2 TÜRK TELEKOMÜNİKASYON A.Ş.	Olumlu	Olumlu

Tablo incelendiğinde haberleşme sektöründe yer alan şirketlerin ara dönem sınırlı denetim raporlarında görüş türlerinden sadece olumlu sonuçların verildiği görülmektedir. Buna göre, 2019 yılında ara dönem sınırlı denetim raporlarına verilen görüş ile Covid-19 dönemi olan 2020 yılında söz konusu raporlarda verilen görüş benzerdir, değişmemiştir. Sonuç olarak BİST 100 haberleşme sektöründe yer alan şirketlerin ara dönem sınırlı denetim raporlarında verilen görüşlerde bir değişiklik tespit edilmemiştir.

4.8. Sağlık Sektöründe Yer Alan Şirketler

Covid-19'un etkilediği sektörlerden bir diğeri sağlık sektörüdür. Pandeminin etkisi yapılan yerli ve yabancı çalışmaların sonucuna göre bazılarında olumlu yönde olduğu (Ünal, 2020; Şenol, 2020; Ramelli ve Wagner, 2020; Baur ve Trench, 2020, 2020; He vd., 2020) bazılarında ise olumsuz yönde olduğu (Alfaro vd., 2020) tespit edilmiştir. BİST 100'de bu sektörde faaliyet gösteren toplam tek bir şirket bulunmaktadır. Bu şirketlerin, ara dönem sınırlı denetim raporlarında verilen denetim görüşleri Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10: Sağlık Sektöründe Yer Alan Şirketlerin Sınırlı Denetim Raporlarındaki Görüşler

ŞİRKET ADI	2019 Yılı	2020 Yılı
	2. Çeyrek	2. Çeyrek
1 MLP SAĞLIK HİZMETLERİ A.Ş.	Olumlu	Olumlu

Tablo incelendiğinde sağlık sektöründe yer alan şirketlerin ara dönem sınırlı denetim raporlarında görüş türlerinden sadece olumlu sonuçların verildiği görülmektedir. Buna göre, 2019 yılında ara dönem sınırlı denetim raporlarına verilen görüş ile Covid-19 dönemi olan 2020 yılında söz konusu raporlarda verilen görüş benzerdir, değişmemiştir. Sonuç olarak BİST 100 sağlık sektöründe yer alan şirketin ara dönem sınırlı denetim raporlarında verilen görüşlerde bir değişiklik tespit edilmemiştir.

4.9. Madencilik Sektöründe Yer Alan Şirketler

Yapılan yerli ve yabancı çalışmalarda Covid-19 pandemisinden olumsuz yönde etkilenen (Çelebi ve Öztürk, 2020; Alfaro vd., 2020; Laing, 2020; Demir, 2020; He vd., 2020) sektörlerden bir diğeri madencilik sektörü olduğu tespit edilmiştir. BİST 100'de bu sektörde faaliyet gösteren toplam 3 şirket bulunmaktadır. Bu şirketlerin, ara dönem sınırlı denetim raporlarında verilen denetim görüşleri Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11: Madencilik Sektöründe Yer Alan Şirketlerin Sınırlı Denetim Raporlarındaki Görüşler

ŞİRKET ADI	2019 Yılı			2020 Yılı		
	1. Çeyrek	2. Çeyrek	3. Çeyrek	1. Çeyrek	2. Çeyrek	3. Çeyrek
1 İPEK DOĞAL ENERJİ KAYNAKLARI ARAŞTIRMA VE ÜRETİM A.Ş.	Şartlı	Şartlı	Şartlı	Şartlı	Şartlı	Şartlı
2 KOZA ALTIN İŞLETMELERİ A.Ş.	Şartlı	Şartlı	Şartlı	Şartlı	Şartlı	Şartlı
3 KOZA ANADOLU METAL MADENCİLİK İŞLETMELERİ A.Ş.	Şartlı	Şartlı	Şartlı	Şartlı	Şartlı	Şartlı

Tablo incelendiğinde madencilik sektöründe yer alan şirketlerin ara dönem sınırlı denetim raporlarında görüş türlerinden sadece şartlı sonuçların verildiği görülmektedir. Buna göre, 2019 yılında ara dönem sınırlı denetim raporlarına verilen görüş ile Covid-19 dönemi olan 2020 yılında söz konusu raporlarda verilen görüş benzerdir, değişmemiştir. Söz konusu raporlar incelendiğinde Covid-19 ile ilgili bir ifadeye rastlanılmamıştır. Sonuç olarak Covid-19 pandemisi her ne kadar madencilik sektörü üzerinde olumsuz bir etkide bulursa da ara dönem sınırlı denetim raporlarında verilen görüşlerde bir değişiklik tespit edilmemiştir.

4.10. Gayrimenkul Faaliyetleri ve İnşaat Sektörlerinde Yer Alan Şirketler

Pandeminin etkisiyle günlük hayatta yaşanan önemli kısıtlar pek çok sektörde olduğu gibi gayrimenkul ve inşaat sektörü üzerinde de kısıtlayıcı bir etki oluşturmuştur. Yapılan araştırmalarda pandeminin hem gayrimenkul sektörü üzerinde (AA, 2020; Xiong vd., 2020; Mazur vd., 2020) hem de inşaat sektörü üzerinde (AA, 2020; Alfaro vd., 2020; Xiong vd., 2020; Lemerle, 2020) olumsuz etkide bulunduğu tespit edilmiştir. BİST 100’de bu sektörlerde faaliyet gösteren birer şirket bulunmaktadır. Bu şirketlerin, ara dönem sınırlı denetim raporlarında verilen denetim görüşleri Tablo 10’da ve Tablo 13’te gösterilmiştir.

Tablo 12: Gayrimenkul Faaliyetleri Sektöründe Yer Alan Şirketlerin Sınırlı Denetim Raporlarındaki Görüşler

ŞİRKET ADI	2019 Yılı	2020 Yılı
	2. Çeyrek	2. Çeyrek
1 İHLAS GAYRİMENKUL PROJE GELİŞTİRME VE TİCARET A.Ş.	Olumlu	Olumlu

Tablo 13: İnşaat Sektöründe Yer Alan Şirketlerin Sınırlı Denetim Raporlarındaki Görüşler

ŞİRKET ADI	2019 Yılı	2020 Yılı
	2. Çeyrek	2. Çeyrek
1 ENKA İNŞAAT VE SANAYİ A.Ş.	Olumlu	Olumlu

Tablolar incelendiğinde gayrimenkul faaliyetleri ve inşaat sektörlerinde yer alan şirketlerin ara dönem sınırlı denetim raporlarında görüş türlerinden sadece olumlu sonuçların verildiği görülmektedir. Buna göre, 2019 yılında ara dönem sınırlı denetim raporlarına verilen görüş ile Covid-19 dönemi olan 2020 yılında söz konusu raporlarda verilen görüş benzerdir, değişmemiştir. Sonuç olarak BİST 100 gayrimenkul faaliyetleri ve inşaat sektörlerinde yer alan şirketlerin ara dönem sınırlı denetim raporlarında verilen görüşlerde bir değişiklik tespit edilmemiştir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Muhasebe bilgilerinin temel amacı, işletmenin paydaşlarına faydalı bilgiler sağlamaktır. Mevcut ve potansiyel yatırımcılar, bu tür bilgilerin en önemli kullanıcılarıdır. Borsadaki şirketler, paydaşları ile iletişimin ana araçlarından biri olarak finansal tabloları kullanırlar. Yatırımcılar, mevcut muhasebe bilgileri aracılığıyla gelecekteki performansını tahmin ederler. Ekonomide zaman zaman yaşanan değişikliklerde ve kriz dönemlerinde, yatırımcıların yatırım kararı almak için zamanında bilgiye başvurmaları gerekir. Çünkü yatırımcılar güncel olmayan bilgilere güvenip yatırım kararları almaları durumunda yatırım kararları uygunsuz ve etkisiz olacaktır. Bu nedenle ara dönem finansal tabloların ve bu tablolarda verilen görüş türü, alınacak yatırım kararlarında yatırımcılar için önemli olmaktadır. Böylece karar vericiler ve yatırımcıların şirketin performansı ve finansal durumu hakkında güncel bilgileri edinmelerine ve buna bağlı olarak, yıllık finansal tabloları ve bağımsız denetimi beklemek yerine daha önce aldıkları kararları değerlendirmelerine yardımcı olmaktadır.

Covid-19 pandemisi, denetçilerin çalışmasına ve kanıt toplamasına etki ederek zorluk çekmelerine ve dolayısıyla denetçilerin denetim raporlarında verecekleri görüşlere etki ederek önceki dönem verilen görüşten farklı görüşler vermelerine neden olabilmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından Covid-19’un pandemi olarak ilan edilmesiyle dünyada ve ülkemizde ticari faaliyetlere belli önlem ve kısıtlamalar getirildi. Covid-19 pandemisi insan sağlığının yanında uluslararası ticaret, ülke ekonomileri ve finansal piyasaları önemli derecede etkilemiştir. Pandeminin oluşturmuş olduğu bu etki genel olarak olumsuz olsa da bazı sektörler de pandemiden olumlu bir biçimde etkilenmiştir. Daha önce yapılan yerli ve yabancı çalışmalarda bazı sektörler; “Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı”, “Holdingle ve Yatırım Şirketleri”, “Sigorta Şirketleri”, “Taş ve Toprağa Dayalı”, “Ana Metal Sanayi”, “metal Eşya Makine Elektrikli Cihazlar ve Ulaşım Araçları”, “Enerji”, “Ulaştırma”, “Madencilik” ve “Gayrimenkul Faaliyetleri” olumsuz etkilenirken, bazıları ise; “Bankacılık”, “Aracı Kurumlar”, “Gıda ve İçecek”, “Kağıt ve Kağıt Ürünleri, Basım ve Yayın”, “Kimya, İlaç, Petrol, Lastik ve Plastik Ürünler”, “Toptan ve Perakende Ticaret” ve

“Haberleşme” olumlu etkilenmiştir. Diğer bazı sektörler de, yapılan yerli ve yabancı çalışmaların bazılarında olumlu, bazılarında ise olumsuz etkilendiği tespit edilmiştir. Bunlar; “Finansal Kiralama ve Faktoring”, “Teknoloji” ve “Sağlık” sektörleridir.

BİST 100 endeksinde yer alan bu sektörlerde faaliyet gösteren şirketlerin ara dönem sınırlı denetim raporlarında görüş türlerinden sadece olumlu ve şartlı sonuçların verildiği görülmektedir. Buna göre, 2019 yılında ara dönem sınırlı denetim raporlarına verilen görüş ile Covid-19 dönemi olan 2020 yılında söz konusu raporlarda verilen görüş BİST 100 şirketlerinden olan 2 şirket dışında benzerdir, değişmemiştir. 2019 yılının ara dönem finansal tabloların sınırlı denetim raporlarında olumlu görüş bildirilen ve 2020 yılının söz konusu raporlarında şartlı görüş bildirilen şirketlerden biri Kimya İlaç Petrol Lastik ve Plastik Ürünleri Sektörü’nde yer alan “Ege Gübre Sanayii A.Ş.” iken diğeri ise Metal Eşya Makine Elektrikli Cihazlar ve Ulaşım Araçları Sektörü’nde yer alan “Karsan Otomotiv Sanayii ve Ticaret A.Ş.”dir. Pandemi döneminde “Ege Gübre Sanayii A.Ş.”nin sınırlı denetim raporunda şartlı görüşün bildirilmesinin nedeni; şirket birleşmeleri nedeniyle varlıkların ve üstlenilen tanımlanabilir yükümlülüklerinin birleşme tarihinde gerçeğe uygun değerleri tespit edilmediği içindir. Dolayısıyla verilen şartlı görüşün Covid-19 pandemisi ile bir ilgisi bulunmamaktadır. Fakat pandemi döneminde “Karsan Otomotiv Sanayii ve Ticaret A.Ş.”nin sınırlı denetim raporunda şartlı görüşün bildirilmesi yukarıda Dipnot 1’de de belirtildiği üzere Covid-19’un etkisi nedeniyledir. Bu etki geçici bir etki olması dolayısıyla şirketin bağımsız denetim raporunda olumlu görüş bildirilmiştir.

Literatürde bağımsız denetim raporları görüşleri üzerine araştırma yapan Adana ve Özbirecikli çalışmalarında bu çalışmanın sonuçlarında olduğu gibi denetçilerin bazı raporlara şartlı görüş verdiği tespit edilmiştir. Ayrıca denetçilerin şartlı görüş vermeleri dışında görüş vermekten kaçındıkları da tespit edilmiştir.

Sonuç olarak BİST 100 endeksinde yer alan sektörlerde faaliyet gösteren şirketler Covid-19 pandemisinden olumsuz bir şekilde etkilense de ara dönem finansal tabloların sınırlı denetim raporlarında verilen görüş türlerinde genel olarak bir değişiklik tespit edilmemiştir. Covid-19 nedeniyle bir şirketin sınırlı denetim raporunda verilen görüş türü olumlu görüşten şartlı görüşe dönüşse de dönem sonunda bağımsız denetim raporunda bu görüş olumluya dönmüştür. Bu çalışma sadece BİST 100 endeksinde yer alan sektörler üzerinde yapılmıştır. İlerleyen çalışmalarda evren genişletilerek BİST’te yer alan tüm sektörler çalışmalara konu edilebilir.

KAYNAKLAR

- AA. (2020). Kovid-19 Sonrası Çöken İnşaat Sektöründe Toparlanma Sancılı Olacak. Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/kovid-19-sonrasi-coken-inaat-sektorunde-toparlanma-sancili-olacak/1846003>
- Adana, B., A. ve Özbirecikli, M. (2020). Bağımsız Denetim Sürecinin Covid-19 Salgınının Etkileri Açısından Değerlendirilmesi, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12 (2), 2080-2093.
- Alfaro, L., Chari, A., Greenland, A. N. and Schott, P. K. (2020). *Aggregate and Firm-Level Stock Returns During Pandemics, in Real Time* (NBER Working Paper No.26950).
- Atabay, E. ve Dinç, E. (2019). Türkiye Denetim Standartlarında Adı Geçen Denetim Türlerinin Genel Yapı Açısından Karşılaştırılması. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, (57), 19-36.
- Baştürk, E. ve Eken, İ. (2020). Covid-19 Sürecinde Telekomünikasyon Şirketlerinin Reklam Kampanyaları: Evde Kal Kampanyasının Göstergibilimsel Analizi. *Uluslararası Halkla İlişkiler ve Reklam Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 24-55.
- Baur, D. G. ve Trench, A. (2020). Covid-19 Infection of Australian Companies. Erişim adresi: <https://ssrn.com/abstract=3609110> veya <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3609110>
- Bayraktar, A. (2020). COVID 19 Pandemisinin Finansal Etkileri: BİST İmalat Sektörü Uygulaması. *Turkish Studies*, 15(8), 3415-3427.

- BBC. (2020). Türkiye'de Hangi Sektörler Koronavirüs Dönemini En Az Hasarla Atlatabilir?. Erişim Adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-52410078> (02.04.2021)
- Bezirci, M. ve Karasioğlu, F. (2011). Türkiye'de Denetimin Tarihsel Gelişimi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, (21), 571-592.
- BLOOMBERGHT. (2020). Türkiye İmalat Sektörü PMI Verilerinde Yavaşlama Devam Ediyor. Erişim Adresi: <https://www.bloomberght.com/turkiye-imalat-sektoru-pmi-verilerinde-yavaslama-devam-ediyor-2271870> (Erişim Tarihi: 03.04.2021)
- Çelebi, M. N. ve Öztürk, H. G. (2020). COVID-19: Korona Virüsün Dünya Madenciliğine Etkileri, *MTA Doğal Kaynaklar ve Ekonomi Bülteni*, 29, 177-182.
- Demir, M. ve Arslan, Ö. (2019). Bağımsız Denetim Standartları Açısından Hileye Karşı Denetçinin ve Tarafların Sorumluluklarının Bağımsız Denetçiler Yönünden Değerlendirilmesi: Türkiye'deki Bağımsız Denetçilere Yönelik Bir Anket Çalışması. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 19(57), 61-82.
- Demir, Z. (2020). Covid-19'un BİST 100'deki Şirketlerin Mali Tabloları Üzerindeki Etkisinin Oran Yöntemi İle Analizi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 408-438.
- Erdoğan, M. (2002). Muhasebe, Denetim ve Bağımsız Denetimin Gerekliliği. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, (5), 51-63.
- Gürbüz, H. (1995). *Muhasebe Denetimi*, İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi.
- Güredin, E. (1998). *Denetim*, 8. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Güredin, E. ve Adiloğlu, B. (2018). Türkiye'de Denetimde ROSC Raporu Farkındalıkları ve Bugün. *Muhasebe Enstitüsü Dergisi*, 16(59), 7-21.
- He, P., Sun, Y., Zhang, Y. & Li, Tao. (2020). COVID-19's Impact on Stock Prices Across Different Sectors—An Event Study Based on the Chinese Stock Market, *Emerging Markets Finance and Trade*, 56(10), 2198-2212.
- Kandil Göker, İ. E., Eren, B. S. ve Karaca, S. S. (2020). The Impact of the COVID-19 (Coronavirus) on The Borsa Istanbul Sector Index Returns: An Event Study. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, Special Issue, 14-41.
- KAP. (2020). BIST 100 Şirketlerinin Ara Dönem Finansal Raporları. Erişim Adresi: www.kap.gov.tr (Erişim Tarihi: 25.02.2021)
- Kasare, K. S. (2020). Effects of Coronavirus Disease (COVID-19) on Tourism Industry of India. *Studies in Indian Place Names*, 40(35), 362-365.
- Keleş, E. (2020). COVID-19 ve BİST-30 Endeksi Üzerine Kısa Dönemli Etkileri. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 42(1), 91-105.
- KGK, Türkiye Denetim Standartları (TDS) Çevrimiçi: <http://kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/4106/TurkiyeDenetimStandartlar%C4%B1>
- KGK, Türkiye Denetim Standartları (TDS) 2021 Seti (Son Hali) Çevrimiçi: https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TDS/TDS_2021_Seti/STANDA RT%20TABLO%20SON%20HAL%C4%B0.pdf
- KOBİ-EFOR. (2020). 'Bankacılık Dışı Finans Sektörü' İkinci Yarıda İyimser TOPARLANMA ve Dijitalleşme İvmelendi. Erişim Adresi: <https://www.kobi-efor.com.tr/finans/bankacilik-disi-finans-sektoru-ikinci-yarida-iyimsertoparlanma-h10535.html> (Erişim Tarihi: 01.04.2021)
- Köse, T. ve Ağdeniz, Ş. (2020). Covid-19 Salgınının BDS 570 İşletmenin Sürekliliği Standardının Uygulama Sürecine Etkileri, *Mali Çözüm Dergisi*, 30(161), 69-94.
- Kılıç, Y. (2020). Borsa İstanbul'da COVID-19 (Koronavirüs) Etkisi. *Journal of Emerging Economies and Policy*, 5(1), 66-77.

- Laing, T. (2020). The Economic Impact of The Coronavirus 2019 (Covid-2019): Implications for The Mining Industry. *The Extractive Industries and Society*, 7(2): 580–582.
- Lemerle, M. (2020). Küresel iflaslar: Büyük çaplı şirket iflaslarında rekor seviye. Allianz Ekonomik Araştırmalar, Erişim adresi: https://www.eulerhermes.com/content/dam/onemarketing/ehndbx/common/tr_TR/documents/buyuk_capli_sirket_iflaslarinde_rekor_seviye.pdf,
- Liu, H., Wang, Y., He, D. ve Wang, C. (2020). Short term response of Chinese stock markets to the outbreak of Covid-19, *Applied Economics*, doi: 10.1080/00036846.2020.1776837
- Mazur, M., Dang, M. ve Vega, M. (2020). COVID-19 and The March 2020 Stock Market Crash. Evidence from S&P1500. *Finance Research Letters*, 101690.
- Öztürk, Ö., Şişman, M.Y., Uslu, H., ve Çıtak, F. (2020). Effect of COVID-19 Outbreak on Turkish Stock Market: A Sectoral-Level Analysis. *Hitit University Journal of Social Sciences Institute*, 13(1), 56-68.
- Ramelli, S. ve Wagner, A. (2020). What the Stock Market Tells Us About The Consequences of COVID19. In Baldwin, R. and Weder di Mauro, B. (Eds.), *Mitigating the COVID Economic Crisis: Act Fast and Do Whatever* (pp. 63-71). London: CERP Press.
- Resmi Gazete. Bağımsız Denetime Tabi Şirketlerin Belirlenmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararı, 26/05/2018 tarihli ve 30432 sayılı Resmi Gazete, Çevrimiçi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/05/20180526-2.pdf> (27.03.2021)
- SBDS 2400, Tarihi Finansal Tabloların Sınırlı Bağımsız Denetimi. https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TDS/TDS_2021_Seti/SBDS_2400.pdf (Erişim Tarihi: 26.03.2021)
- SBDS 2410, Ara Dönem Finansal Bilgilerin, İşletmenin Yıllık Finansal Tablolarının Bağımsız Denetimini Yürüten Denetçi Tarafından Sınırlı Bağımsız Denetimi. https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TDS/TDS_2021_Seti/SBDS_2410.pdf (Erişim Tarihi: 26.03.2021)
- Shen, H., Fu, M., Pan, H., Yu, Z. and Chen, Y. (2020). The Impact of The COVID-19 Pandemic on Firm Performance. *Emerging Markets Finance and Trade*, 56(10), 2213-2230.
- Şenol, Z. (2020). Covid-19 Krizi ve Finansal Piyasalar, Toğuç, N. (Editör), *Para ve Finans* içinde (s.75- 124). Ankara: İksad Publishing House.
- SPK, Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Hakkında Tebliğ (Seri: X, No: 22), <https://spk.gov.tr/Sayfa/Dosya/590> (Erişim Tarihi: 27.03.2021)
- Tayar, T., Gümüştekin, E., Dayan, K. ve Mandi, E. (2020). Covid-19 Krizinin Türkiye'deki Sektörler Üzerinde Etkileri: Borsa İstanbul Sektör Endeksleri Araştırması. *Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Salgın Hastalıklar Özel Sayısı, 293- 320.
- TTK. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, Çevrimiçi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/02/20110214-1-1.html>
- TURKRATING. (2020). Sektör Raporları. Erişim Adresi: <http://turkrating.com/files/uploads/cimento-sektoru-nisan-2020-8261.pdf> (03.04.2021)
- Ünal, S. (2020). Covid-19 Salgınında Borsa İstanbul Şirketlerinin Fiyatlamalarının Etkinliği. *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi*, 5(Özel Sayı), 13-31.
- Uyar, S. (2015). Denetim Standartlarına Göre Sınırlı Bağımsız Denetim (Finansal Tabloların Gözden Geçirilmesi). *Mali Çözüm Dergisi*, 130, 15-39.
- Woolf, E. (1985). *Auditing Today*, 3. Baskı, USA.

Covid-19 Pandemisi Döneminde Sınırlı Denetim Yaptıran Şirketlerin Denetim Raporlarında Yer Alan Görüş Türlerinin Araştırılması

Xiong, H., Wu, Z., Hou, F. ve Zhang, J. (2020). Which Firm-Specific Characteristics Affect The Market Reaction Of Chinese Listed Companies To The COVID-19 Pandemic?. *Emerging Markets Finance and Trade*, 56(10), 2231-2242.